

13.10.2025

Hämeen maakuntahallitus
Niittykatu 5
13100 Hämeenlinna

hameenliitto(a)hame.fi

Viitetiedot: Lausuntopyyntö Kanta-Hämeen maakuntaohjelman 2026-2029 luonnoksesta

Kanta-Hämeen hyvinvointialueen lausunto maakuntaohjelman luonnoksesta

Hämeen maakuntahallitus on pyytänyt lausuntoa Kanta-Hämeen maakuntaohjelman 2026-2029 luonnokseen sidosryhmiltä ja yhteistyökumppaneilta 22.10.2025 mennessä. Maakuntaohjelma ohjaa Kanta-Hämeen kehittämistä pitkän aikavälin strategiisiin linjauksiin perustuen. Kanta-Hämeen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua maakuntaohjelman luonnoksesta.

Maakuntaohjelman luonnoksen pääteemoihin (1. Kestävä elinvoima ja investoinnit, 2. Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt, 3. Vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto) on Kanta-Hämeen hyvinvointialueen näkökulmasta luonteva kiinnittyä. Maakuntaohjelman luonnoksessa nousee esille osittain samoja asioita, joita hyvinvointialueen uuden strategiakauden valmistelutyössä on tunnistettu. Näissä molemmissa valmisteluissa tunnistettuja ovat mm.

Väestörakenteen muutosten ennakkointitarve ja työvoiman saatavuuden haasteet
Nuorten ja erityisryhmien syrjäytymisen riskit
Maahanmuuton ja kotoutumisen kysymykset
Rakenteellisen ja pitkäaikaistyöttömyyden riskit
Koulutuksen ja osaamisen kehittämistarpeet tulevaisuuden tarpeita vastaavasti
Monialaisen yhteistyön ja palveluiden integraation välttämättömyys
Digitaalisten palveluiden kehittäminen

Kanta-Hämeen hyvinvointialue kohdentaa lausuntonsa niihin teemoihin ja tavoitteisiin, joihin maakunnallisessa yhteistyössä tulisi hyvinvointialueen näkökulmasta kiinnittää erityistä huomiota strategisesta näkökulmasta tai kohtiin, joissa hyvinvointialueen roolia tulisi lausuntoluonnoksessa vahvistaa.

Hyvinvointialueen rooli aluekehityksessä

Hyvinvointialueet vastaavat sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen järjestämisestä. Ne ovat itsehallinnollisia ja toimivat maakunnallisesti, joten niiden rooli alueen elinvoiman, hyvinvoinnin ja kriisinkestävyyden edistäjinä on keskeinen. Kuntien, maakuntaliiton ja hyvinvointialueen yhteisenä tavoitteena on hyvinvoivat asukkaat ja elinvoimaiset kunnat ja alue.

Kanta-Hämeen hyvinvointialue on maakunnan suurin työnantaja ja julkinen toimija. Hyvinvointialueen palvelut ulottuvat koko maakunnan alueelle ja koskevat kaikkia asukkaita. Maakuntaohjelmassa hyvinvointialue tulee tunnistaa aluekehityksen keskeisenä kumppanina ja hyvinvointialueen strategiset tavoitteet tulisi huomioida kuntien strategioiden rinnalla maakuntaohjelman valmistelussa ja toimeenpanossa.

Yhdeksi kuntien elinvoiman edellytykseksi luetaan usein se, että kunnassa on sosiaali- ja terveystalvveluja tarjoava yksikkö tai yksiköitä. Toisaalta taas kunnan tulee olla elinvoimainen ja kyetä tarjoamaan työvoimaa palveluiden tuottamiseksi. Kanta-Hämeen alueella työpaikkaomavaraisuus on valtakunnallisesti verrattuna alhainen, mikä vaikuttaa henkilöstön saatavuuteen ja sitä kautta osaltaan myös hyvinvointialueen palveluverkkoratkaisuihin.

Maakunnan liitolla, kunnilla ja hyvinvointialueella sekä niiden yhteistyöllä on suuri merkitys alueen elinvoimalle. Sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut olivat aiemman kuntapohjaisen järjestämismallin myötä osa maakunnallisia yhteistyörakenteita ja toimintakäytänteitä kuntien kautta. Hyvinvointialueuudistuksen myötä maakunnallinen strateginen yhteistyö ja yhteinen edunvalvonta tulee jäsentää tältä osin uudella tavalla ja sopia eri toimijoiden roolit yhteistyössä.

Kestävä elinvoima ja investoinnit

Sosiaali- ja terveydenhuollon tulisi olla osana alueen EU-yhteistyötä, koska EU:ssa kohdistuu merkittävät panostukset mm. teknologian kehittämiseen, jossa esimerkiksi keinoälyn kehittämisen rahoituksesta iso osa suuntautuu sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalle. Ulkoisen rahoituksen mahdollisuudet kehittämistyöhön ovat valtakunnallisella tasolla vähentyneet, joten myös hyvinvointialueelle on tärkeää saada alueellista tukea ja kumppaniverkostoja EU-rahoituksen hyödyntämiseksi.

Kanta-Hämeen hyvinvointialue haluaa olla mukana alueen TKI-ekosysteemissä ja tuoda siihen oman panoksensa sekä verkostot. Hyvinvointialueen rooli tiedon tuottajana, tutkimuksen edistäjänä ja uusien toimintamallien kehittäjänä on merkittävä koko maakunnan kehityksen kannalta.

Kanta-Hämeen hyvinvointialueella on vahvistettu tutkimustyön mahdollisuuksia. Lääketieteellisellä tutkimuksella on vahvemmat perinteet, mutta tutkimustyön edellytyksiä on edistetty monialaisesti. Uuden Sisä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen tehtävänä on edistää tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa sosiaalialan yhteistyötä etenkin Tampereen yliopiston kanssa. TKIO-toimintoja kehitetään esimerkiksi yhteistyössä Sisä-Suomen yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueiden kanssa.

Hyvinvointialue on keskeinen yhteistyötaho koulutuksen järjestäjille, jotka kouluttavat merkittävän määrän työvoimasta hyvinvointialueille. Kanta-Hämeen hyvinvointialue tarjoaa harjoittelupaikkoja ja pyrkii näin sitouttamaan opiskelijoiden jäämistä alueelle valmistumisen jälkeen. Hyvinvointialueella ja HAMK:lla on yhteistyötä myös kansainvälisten harjoittelijoiden työllistämiseksi.

Ohjelmassa olisi perusteltua tuoda esiin hyvinvointialueen rooli julkisten hankintojen ja palvelujen kautta yritysryhteistyön ja elinvoiman rakentajana. Julkiset hankinnat tarjoavat useille yrityksille merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia ja kasvun edellytyksiä. Julkiset hankinnat tulee tunnistaa keinona edistää yritysten kasvua, innovaatioita ja kestävää kehitystä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ja

tuotteiden lisäksi hyvinvointialueen hankinnat ulottuvat lukuisille muille yrityssektoreille.

Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt

Toimintaympäristössä on tunnistettu väestön ikääntyminen, nuorten pahoinvoinnin kasvu ja maahanmuuttajien määrän nopea kasvu. Ohjelmaluonnoksessa näihin kohdentuvat toimenpiteet jäävät kuitenkin melko ohuiksi.

Palvelupolkujen ja palvelukokonaisuuksien rakentaminen saumattomasti kuntien, työllisyysalueiden hyvinvointialueen sekä valtionhallinnon palveluiden kesken yllä mainittujen väestöryhmien osalta voisi olla alueen strateginen tavoite. Kanta-Häme voisi olla Suomessa ensimmäinen alue, joka rakentaa kokonaisuuden aidosti integroidulla tavalla siirtyen asiakastasoiseen asioiden hoitamiseen hajautuneen ja pirstaleisen mallin sijaan.

Lasten ja nuorten pahoinvoinnin kasvuun vastaamiseksi tarvittaisiin uudenlaista, eri toimijat yhteen kytkevää systemaattista viitekehystä, jonka mukaisesti eri toimijat kehittävät omaa toimintaansa. Tällä tulisi hakea maakunnallista vaikuttavuutta lasten ja nuorten hyvinvointiin, vaikuttamalla toimintaympäristöön ja sen muutokseen. Muuten riskinä on, että syntyy joukko eri toimijoiden yksittäisiä toimenpiteitä, joiden kokonaisvaikutus on vähäinen tai erillisiä kehittämistoimia, jotka hiipuvat pois. Eri toimijoiden välinen uudenlainen integraatio vaatii uutta osaamista, uusia toimintamalleja, tutkimustyötä ja mahdollisesti myös vaikuttamista lainsäädännön uudistamiseen.

Väestön ikääntyminen ja ikääntyminen erityisesti maaseudun haja-asutusalueilla edellyttää alueen toimijoilta yhteisiä strategisia toimia. Asumista taajamissa tulisi kehittää siten, että se houkuttelee ikääntyneitä muuttamaan lähemmäs palveluja. Yritystoimintaa tulisi vahvistaa ikääntyneille kuluttajille suunnattujen, toimintakykyä ja hyvinvointia edistävien palvelujen ja tuotteiden kehittämisessä ja tarjonnassa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on lakisääteinen tehtävä sekä kunnille että hyvinvointialueelle. Maakuntaohjelmassa tämä yhteinen vastuu on tunnistettu, mutta sen merkitystä alueen kestäväan kehityksen ja elinvoiman kannalta voisi vielä vahvistaa. Hyvinvointihaasteet eivät ratkea yksinomaan palvelujärjestelmän keinoin, vaan edellyttävät laaja-alaista yhteistyötä ja yhteisöjen aktiivista roolia.

Yksilön hyvinvointi rakentuu arjen ympäristöissä – lähiyhteisöissä, asumisessa, koulussa ja työssä. Terveelliset elintavat, itsetuntemus ja merkityksellisyyden kokemus ovat keskeisiä hyvinvoinnin lähteitä, joita tukevat sosiaaliset suhteet, osallisuus ja kokemus nähdyksi tulemisesta. Näihin vaikuttavat erityisesti yhteisöjen sisäinen dynamiikka ja arjen turvallisuus. Terveellisen ravitsemuksen edistäminen olisi perusteltua nostaa esiin ruokakulttuurin rinnalla. Ylipaino ja päihteiden käyttö ovat Kanta-Hämeen keskeisiä terveyshaasteita, joiden ratkaiseminen edellyttää kuntien, hyvinvointialueen, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyötä.

Ennaltaehkäisyssä onnistuminen tulisi olla alueen yhteinen intressi. Onnistunut ennaltaehkäisy näkyy hyvinvointierojen kaventumisena ja asukkaiden toimintakyvyn ja omatoimisuuden paranemisena.

Työllisyysalueiden, kuntien ja oppilaitosten yhteistyöhön osaaajapulan ratkaisemiseksi ja työelämään kiinnittymisen vahvistamiseksi tulee kytkeä myös hyvinvointialue. Tässä tulee tunnistaa sekä koulutussisältöjen kehittäminen työelämän tarpeita vastaaviksi ja valmistuvien ammattilaisten sujuvat siirtymät työelämään että

työllistymistä edesauttavien innovatiivisten ratkaisujen löytäminen mm. pitkäaikaistyöttömien tai maahanmuuttajien kohdalla.

Vetovoimainen elinympäristö

Kanta-Hämeen keskeinen sijainti on sekä mahdollisuus että riski. Elinympäristöä kehittämällä tulee vahvistaa Kanta-Hämeen vetovoimaa myös asuinpaikkana ja siten lisätä työpaikkaomavaraisuutta. Tämä on kriittistä myös hyvinvointialueelle maakunnan suurimpana työnantajana. Työikäisen väestön väheneminen ja palvelualojen työvoimapula tulevat haastamaan henkilökunnan saatavuutta ja palveluverkon saavutettavuutta.

Hyvinvointialueen palveluverkko ei ole vain sosiaali- ja terveystalouden rakenne, vaan se on keskeinen osa alueellista elinvoimaa, yhteisöllisyyttä ja yhdenvertaisuutta. Ikääntyvä väestö lisää tarvetta lähipalveluille ja liikkuville palvelumuodoille ja yksinasuvien määrän kasvu ja maaseutumainen asutus korostavat kotiin vietävien ja digitaalisten palveluiden merkitystä.

Maakuntaohjelmassa nousee esiin mm. liikenneyhteyksien ja saavutettavuuden parantaminen osana elinvoiman ja arjen sujuvuuden kehittämistä sekä monipaikkaisuus ja digitaalisuus palvelujen tasa-arvoistavina tekijöinä. Hyvinvointialueen näkökulmasta tarvitaan kuitenkin entistä tiiviimpi yhteys aluekehityksen ja palveluverkon suunnittelun välille, jotta väestörakenteen muutoksiin voidaan vastata ennakoivasti. Esimerkiksi kuntien kaavoitus- ja liikennepäätökset vaikuttavat palvelujen saavutettavuuteen.

Lopuksi

Ohjelmaluonnoksen työnimenä on *Jos toimeen tartutaan*, mikä maakuntaohjelman valmistuessa toivottavasti muuttuu alueen eri toimijoiden yhteisestä tahtotilasta tavoitteelliseksi, aktiiviseksi ja konkreettiseksi tekemiseksi: *Nyt toimeen tartutaan*.

Satu Ala-Kokko
toimialajohtaja, strategia ja integraatio

satu.ala-kokko(a)omahame.fi
p. +358 50 306 2891

